

प्रवृत्तिप्रवृत्तिहेतुं निवृत्तिनिवृत्तिहेतुं वेद विदित्वाहानोपादानकृत्तुमुह्यति ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ आगमःविधिनिषेधशास्त्रं ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ गोचरःविषयो लक्षणमिति यावत् ॥ १८ ॥

कालचक्रप्रवृत्तिचनिवृत्तिचैव तत्त्वतः ॥ यस्तु वेदनरो नित्यं न स भूतेषु मुह्यति ॥ ११ ॥ विमुक्तः सर्वसंस्कारैः सर्वद्वंद्वविवर्जितः ॥ विमुक्तः सर्वपापेभ्यः प्राप्नोति परमां गतिं ॥ १२ ॥ गृहस्थो ब्रह्मचारी च वानप्रस्थो यो भिक्षुकः ॥ चत्वार आश्रमाः प्रोक्ताः सर्वे गार्हस्थ्यमूलकाः ॥ १३ ॥ यः कश्चिदिह लोके स्मिन्नागमः परिकीर्तितः ॥ तस्यांतगमनं श्रेयः कीर्त्तिरेषा सनातनी ॥ १४ ॥ संस्कारैः संस्कृतः पूर्वयथावच्चरितव्रतः ॥ जातौ गुणविशिष्टायां समावर्त्तत तत्त्ववित् ॥ १५ ॥ स्वदारनिरतो नित्यं शिष्टाचारोजितेन्द्रियः ॥ पंचभिश्च महायज्ञैः श्रद्धधानो यजेदिह ॥ १६ ॥ देवतातिथिशिष्टाशीनिरतो वेदकर्मसु ॥ इज्याप्रदानयुक्तश्च यथाशक्तियथासुखं ॥ १७ ॥ न पाणिपादचपलो न नेत्रचपलो मुनिः ॥ न च वागंगचपल इति शिष्टस्य गोचरः ॥ १८ ॥ नित्यं यज्ञोपवीतीत्याच्छुक्लवासाः शुचिव्रतः ॥ नियतो यमदानाभ्यां सदा शिष्टैश्च संविशेत् ॥ १९ ॥ जितशिश्रोदरो मैत्रः शिष्टाचारसमन्वितः ॥ वैणवीं धारयेद्यष्टिसोदकं च कमंडलुं ॥ २० ॥ अधीत्याध्यापनं कुर्यात्तथा यज नयाजने ॥ दानं प्रतिग्रहं वापि षड्गुणं वृत्तिमाचरेत् ॥ २१ ॥ त्रीणिकर्माणि जानीत ब्राह्मणानां तु जीविका ॥ याजनाध्यापने चोभे शुद्धाच्चापि प्रतिग्रहः ॥ २२ ॥ अथ शेषाणि चान्यानि त्रीणिकर्माणि यानितु ॥ दानमध्ययनं यज्ञो धर्मयुक्तानि तानितु ॥ २३ ॥ तेष्वप्रमादं कुर्वीत त्रिषु कर्मसु धर्मवित् ॥ दांतो मैत्रः क्षमायुक्तः सर्वभूतसमो मुनिः ॥ २४ ॥ सर्वमेतद्यथाशक्तिविप्रो निर्वर्त्तयन् शुचिः ॥ एवं युक्तो जयेत्स्वर्गं गृहस्थः संशितव्रतः ॥ २५ ॥ इति श्रीमहाभारते आश्वमेधिके पर्वणि अनुगीतापर्वणि गुरुशिष्यसंवादे पंचचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४५ ॥ ॥ ४६ ॥ ॥ ४७ ॥ ब्रह्मोवाच एवमेतेन मार्गेण पूर्वोक्तेन यथाविधि ॥ अधीतवान्यथाशक्तितथैव ब्रह्मचर्यवान् ॥ १ ॥ स्वधर्मनिरतो विद्वान्सर्वेन्द्रिययतो मुनिः ॥ गुरोः प्रियहिते युक्तः सत्यधर्मपरः शुचिः ॥ २ ॥ गुरुणा समनुज्ञातो भुंजीतान्नमकुत्सयन् ॥ हविष्यभैक्ष्यभुक् चापि स्थानासनविहारवान् ॥ ३ ॥ द्विकालमग्निजुह्वानः शुचिर्भूत्वा समाहितः ॥ धारयीत सदा दंडं बैल्वं पालाशमेव वा ॥ ४ ॥ क्षौमं कार्पासिकं चापि मृगाजिनमथापि वा ॥ सर्वकाषायरक्तं वा वासो वापि द्विजस्य ह ॥ ५ ॥

संविदइति पाठे कुर्यादिति शेषः ॥ १९ ॥ २० ॥ पाठांतरे आप्ठवनं व्रतसमाप्तिस्नानं समावर्त्तनाख्यं वृत्तिवर्त्तनं ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ इत्याश्वमे० नै० भारतभा० पंचचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४५ ॥ ॥ ४६ ॥ ॥ ४७ ॥ एवमेतेन मार्गेणेत्यादिरध्यायो निगदव्याख्यातः ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥